

Tale ved Værum Vandværks 100 års jubilæum, 17. december 2017

Når man blader i vandværkets protokoller og regnskabsbøger gennem 100 år, støder man både på alvorlige og – set i bakspejlet - mere muntre hændelser. Men det, der springer i øjnene, er det enorme arbejde, der gennem årene er lagt i at sikre forbrugerne stabile vandforsyninger.

I perioder har der været bestyrelsesmøder hver måned, og antallet af ekstraordinære generalforsamlinger var mange, når der skulle optages nye interessenter eller vedtages nye investeringer. Som f.eks. bygning af en ny vandbeholder i 1933. Det er dén vandbeholder, som vi står i begreb med at udskifte i det kommende år – så sig ikke, at vi ikke passer på tingene.

Let har det nu ikke altid været. Om sommeren kunne det knibe med vand, og i de hårde vintre frøs rørene. Ikke desto mindre er indtrykket, at bestyrelsen har været på tæerne for at holde trit med udviklingen, selv om referaterne kan være meget ordknappe.

Lad mig give et eksempel: *”Den 20. september 1916 afholdtes generalforsamling i Forsamlingshuset, hvor regnskabet fremlagdes til godkendelse. Det blev besluttet, at der skulle sættes en lås for beholderen. Generalforsamlingen sluttede”.*

Bestyrelsen lod sig heller ikke koste med. I 1939 ville Randers Amtsråd kun betale halv pris for at få jordemoderboligen tilsluttet hovedledningen – eller nøjes med at betale en lidt forhøjet vandafgift i en årrække. Den gik ikke. Bestyrelsen fastslog, at amtet selv måtte betale alle omkostninger. Jordemoderboligen kom på - til normalt takst. 25 kr. årligt.

Man aner også konflikter undervejs. F.eks. fastslås det i et referat fra 1928, at ”Mejeriet må ikke lukke stophanen på hovedledningen uden aftale med bestyrelsen!”

Og en retssag truer, da to interessenter, Hald og Bonde, kun vil betale for en halv rørledning - hvorfor fremgår ikke. Men efter have konsulteret en advokat finder parterne åbenbart en mindelig løsning.

For at kunne etablere vandværket i 1916 måtte de 63 interessenter tage et lån på 16.000 kr. i Randers Omegns Sparekasse. Hvor stor en sum, det var, ses af, at det kostede én krone at leje ”en stue” her i forsamlingshuset til møder, og smeden fik to kroner for at reparere en stophane.

Værket ruttede ikke med pengene. Efter den ny vandbeholder var bygget i 1933, fik Bigum én krone for at slå græsset og tre kroner for at gå rundt i byen og advare mod vandspild.

Efter en snes år betalte værket dog fem kroner for slåningen.

I 1938 kom skolerne og forsamlingshuset med i værket, der løbende fik flere og flere interessenter. De strenge vintre i 40’erne gav kvaler, og bestyrelsen vedtog at betale for optøning af samtlige hovedledninger. Da man var i tvivl om, hvor ledningerne lå, indkaldte man til en ekstraordinær generalforsamling, men her blev optøningen forkastet.

Et andet punkt på den ekstraordinære generalforsamling var, om værket skulle markere sit 25 års jubilæum. Det vedtoges - dog under forudsætning af, ”at der er vand nok.”

Det med festen var under behandling flere gange, men den 18. november 1941 besluttede bestyrelsen sig endelig for en fest 10 dage senere. Med skyldigt hensyn til landets situation lød beslutningen således: *I betragtning af forskellige omstændigheder, der ligger i tiden, og byens egne forhold, enedes bestyrelsen om at arrangere en siddende(?) fest med fælles kaffebord og eventuel oplæsning eller foredrag.*

Tiderne er skiftet, må vi sige. Festen kostede i øvrigt 298 kroner og 95 øre - bare sådan til orientering.

For lige at vende tilbage til problemet med de frosne vandrør, holdt bestyrelsen et telefonmøde (!) i marts 1947. Her besluttede man at optø rørene for værket regning, men så var målet også fuldt. To år senere låntes der 15.000 kr. i Andelsbanken i Randers til optagning af gamle vandledninger og nedlæggelse af nye i en dybde på 120 cm, en ny hovedledning fra Brugsen til Nørregården samt

montering af en stophane på enhver privat ledning. Referatet slutter med de lidt kryptiske ord: Alle skal have vand nok – også Peter Dahl.

Mere dramatisk var det, da bestyrelsen i 1956 igen løb ind i vandproblemer. En ingeniør blev tilkaldt, han konstaterede, at alle beholdere var fyldt med vand, men han anbefalede at bygge et pumpehus – hvilket blev enstemmigt vedtaget på generalforsamlingen den 17. marts.

Så langt så godt, indtil sognerådet skulle behandle anmodningen fra værket om en kommunegaranti. Her påstod et sognerådsmedlem, at generalforsamlingen ikke havde været lovlig varslet, idet en interessant ikke havde fået indkaldelsen.

Bestyrelsen indkaldte så til en ekstraordinær generalforsamling, hvor den pågældende interessant desuden påstod, at et af bestyrelsesmedlemmerne uden ret sad i bestyrelsen. Man kan næsten mærke, hvordan luften har været tyk af cigarrøg og beskyldninger, men referatet fastslår blot, at den samlede bestyrelsen nedlagde sit mandat. Der indkaldes til endnu en ekstraordinær generalforsamling med henblik på valg af ny bestyrelse.

Med en ny bestyrelse i sædet fortsatte arbejdet med at skaffe vand nok, udskifte ledninger, rense rør etc. Møderne holdtes ikke længere i samlingshuset, men hjemme hos de enkelte bestyrelsesmedlemmer. Det udløste i 1970 en beslutning om, at *der til husmødrene i de hjem, hvor bestyrelsen holder deres møder, udbetales fem kr. pr. fremmødt medlem til dækning af udgifterne.* 20 år senere bliver prisen sat op til 200 kr. uanset antal fremmødte - og ikke et ord om, at beløbet skulle udbetales til "husmødrene".

I 1971 enedes man om at få en ny boring, og smeden blev bemyndiget til at købe det fornødne ekstra stykke jord ved pumpehuset.

I 1982 skete det alvorlige, at levnedsmiddelkontrollen dikterer kogepåbud efter fund af colibakterier i vandet. De nødvendige tiltag sættes straks i gang, og snart erklærer myndighederne vandet OK igen. Forureningen ødelægger ikke Værum Vandværks ry. I hvert fald ønsker Vandværket på Ballesvej i 1985 optagelse i Værum Vandværk, i 1989 udarbejder værket en tilslutningsaftale til både Ballesvej og Værum Fælleds vandværk, og i 1990 følger så en anmodning fra Værum Marks Vandværk.

Anmodningerne er formentlig fremsat i lyset af den varslede vandforsyningsplan fra Langå Kommune. Da planen omsider offentliggøres i 1990, svækkes interessen for optagelse.

Værum Fælled Vandværk får lov at bestå, hvis de laver en ny vandboring, Ballesvej synes tilbuddet fra Værum Vandværk er for dyrt, og i 1994 protesterer Værum Marks Vandværk mod at skulle tvinges ind under Værum Vandværk. "Vi vil ikke have vand med colibakterier," lød overskriften i Amtsavisen - med henvisning til en artikel om, at der var fundet colibakterier i Værum-vandet.

En fejl, beklagede avisen efterfølgende. Der skulle have stået coliforme bakterier. Og der er kun fundet et lille antal. Og de er ufarlige for mennesker.

Dønningerne lagde sig, og i sidste halvdel af 90'erne er de fire vandværker blevet til et.

I marts 2000 skriver Gudenå Avis fra værkets generalforsamling, *at vandet er rent, vandværket er gældfrit, og der kommer ingen prisforhøjelser i denne omgang. Og vandet i Værum er endda noget af det billigste, man kan få.*

Ikke så sært at avisen på den baggrund også kan melde om genvalg over hele linjen.

I de kommende år fortsatte arbejdet som i de foregående 90. Og dog. Vandværket underlægges i lighed med anden vandforsyning en lang række skærpede krav. Ikke bare hvad angår sundhed og hygiejne, men også administrative krav fra - nu Randers Kommune og andre myndigheder.

Alt sammen noget, der gør bestyrelsesarbejdet mere besværligt. Om der ligger en politisk tanke bag, skal jeg ikke kloge mig i.

Men som Jørn Sminge sagde, er Værum Vandværk gearet til at tage hul på de næste 100 år, og formålet er stadig det samme: At sikre Værum-borgerne godt vand af en prima kvalitet.

Meen, fremtiden får nu ikke helt lov til at løbe af med os. Den 22. september 2015 fastholdt bestyrelsen, at der stadig skal føres håndskrevne referater fra møderne. Det gør jo ikke noget, at vi beholder lidt af den gamle charme.

Lad mig slutte med en opfordring til, at vi råber et trefoldigt hurra. Både for de gamle, der satte dette værk i søen. For dem, der har fortsat arbejdet, og for de, der fremover vil fortsætte det.....